

Tiedekunta/Csasto — Fakultät/Sektion Matem. -luonnont. osasto	Laitos — Institution Eläintieteen laitos

Tekijä — Forfattare
Markku Mikkola

Työn nimi — Arbets titel
Ruokokerttusen (Acrocephalus schoenobaenus) muuttostrategiasta: kirjallisuuskatsaus

Oppiaine — Läroämne
Eläintiede (morf.-ekol. linja)

Työn laji — Arbets art Pro gradu -tutkielma	Aika — Datum Huhtikuu 1991	Sivumäärä — Sidoantal 17 s. + 160 liites.

Tuustelut — Referat

Monet Pohjois-Euroopassa pesivät hyönteissyöjälintulajit talvehtivat Afrikassa, Saharan eteläpuolella. Tropiikkiin muuttaessaan näiden lintujen on ylitettävä laajoja merialueita ja aavikoita, joten niiden on ollut pakko sopeutua pitkien yhtäjaksoisten lentojen rasitukseen. Kunkin lajin muuttokäyttäytymiseen liittyvien sopeutumien kokonaisuus, muuttostrategia on muotoutunut voimakkaan valinnan takia siten, että yksilöiden hengissäpysyminen muuttomatkan aikana on maksimaalista.

Tämän työn tarkoituksena on selvittää kirjallisuuden pohjalta ruokokerttusen (Acrocephalus schoenobaenus) muuttostrategiaan vaikuttavia tekijöitä. Tarkastelen Välimeren ja Saharan ylitystä ja sen muuttolinnuille asettamia energiataloudellisia vaatimuksia. Lisäksi selvitän, miksi ruokokerttunen soveltuu hyvin laajan muuttolintututkimuksen kohteeksi.

Linnut ylittävät Välimeren ja Saharan pitkillä yhtenäisillä lennoilla, joissa polttoaineena käytetään runsaita, etukäteen kerättyjä rasvavaroja. Rasva on lentämisen kannalta käyttökelpoisin energianmuoto, sillä grammassa rasvaa on yli kaksi kertaa enemmän energiaa kuin eläintärkkelyksessä ja valkuaisessa. Lisäksi rasvan palaessa elimistössä muodostuva vesi on elintärkeää laajojen aavikoiden tai merten yli muuttaville linnuille.

Ruokokerttunen on ihanteellinen laajan muuttolintututkimuksen kohde. Se on yleinen ja levinnyt Islantia lukuun ottamatta koko Eurooppaan. Se on erinomainen vakioidun verkkopyynnin kohde, koska pyyntiteho voidaan vakioida tarkasti, ja kertusia kontrolloidaan riittävästi muuttorasvan kertymisen ja painonvaihteluiden tutkimiseksi.

Ruokokerttusen muuttostrategia on selvästi erilainen kuin lähisukuisella rytikerttusella (A. scirpaceus). Brittein saarilla pesivät ruokokerttuset lentävät syksyllä Englannin etelärannikon ja Pohjois-Ranskan ruoikoista yhtäjaksoisesti talvehtimisalueilleen Länsi-Afrikkaan. Rytikerttunen sen sijaan lähtee ylittämään Saharan vasta Välimeren rannikolta.

Suomalaisten rytikerttusten muutto muistuttaa englantilaisten lintujen muuttoa, mutta ruokokerttusten muuttostrategia poikkeaa selvästi Brittein saarten linnoista. Ne muuttavat lyhyin etapein Välimerelle, jonka ne ylittävät pääosin Italian itäpuolitse.

Pääsyynä ruoko- ja rytikerttusten erilaisiin muuttostrategioihin on näiden erilainen ruokailukäyttäytyminen. Luumukirvoilla (Hyalopterus pruni) on suuri merkitys ruokokerttuselle sen valmistautuessa muuttoon. Niiden saatavuus vaihtelee kuitenkin huomattavasti sekä ajallisesti että paikallisesti, mikä aiheuttaa eroja myös eri ruokokerttuspopulaatioiden muuttostrategioissa. Rytikerttunen ei pysty käyttämään kirvoja yhtä tehokkaasti hyväkseen, mutta monipuolisempaa saalistajana se kykenee etenemään muutolla lyhyemmin etapein.

Avainsanat — Nyckelord
Ruokokerttunen, muuttostrategia, energetiikka

Levytyspaikka — Förvaringsställe
Eläintieteen laitoksen kirjasto

Muuta tietoa — Övriga uppgifter
Tämä tutkielma muodostuu oheisesta kirjoitelmasta ja liitteenä olevasta kirjan kopiosta: Mikkola, M. & Södersved, J. 1990: Kuu kiurusta kesään. - Kirjayhtymä, Helsinki 160 s.